

ภาคผนวก ก

แนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับอธิบดีกรมราชทัณฑ์
และผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงกลาง

**การสัมภาษณ์เจาะลึก สำหรับอธิบดีกรมราชทัณฑ์
สำหรับการวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังหญิง
ในทัณฑสถานหญิงกลางตามหลักพุทธธรรม**

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

คำชี้แจง ผู้วิจัยขออธิบายให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน และเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับบริบท การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขัง จึงขอความอนุเคราะห์จากผู้ถูกสัมภาษณ์ได้กรุณาให้ข้อมูลโดยละเอียด เพื่อประโยชน์ในการศึกษากระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมในทัณฑสถานของกรมราชทัณฑ์

๑. ลักษณะทั่วไปของทัณฑสถาน

จุดมุ่งหมายของการถาม : เพื่อทราบภาพรวมของกรมราชทัณฑ์ อาทิ ภารกิจ อำนาจหน้าที่ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ โครงสร้างองค์การ โครงการที่ดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน และโดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขัง เป็นต้น โดยจะการใช้การสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของกรมราชทัณฑ์อันประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

๑.๑ ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์การกรมราชทัณฑ์ ท่านได้กำหนด ภารกิจ อำนาจหน้าที่ วิสัยทัศน์และพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างไรบ้าง

๑.๒ ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์การกรมราชทัณฑ์ ท่านได้กำหนด โครงสร้างองค์การ อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ/ทัณฑสถานตลอดจน หน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำ/ทัณฑสถานในการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างไรบ้าง

๑.๓ ท่านได้ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนเทคโนโลยี สำหรับการปฏิบัติหน้าที่บำบัดฟื้นฟูแก้ไขพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานอย่างไรบ้าง

๑.๔ ท่านคิดว่าเรือนจำ/ทัณฑสถานมีปัญหาหรืออุปสรรค ตลอดจนข้อขัดข้อง ในด้านใดบ้าง (เช่น การปฏิบัติตามภารกิจนโยบายโครงการ การจัดการงบประมาณ บุคลากรและวัสดุ

อุปกรณ์ เป็นต้น) และทำนในในฐานะผู้บริหารระดับสูงของกรมราชทัณฑ์มีวิธีการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่ประสบเหล่านั้นอย่างไร

๒. กระบวนการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังของเรือนจำ/ทัณฑสถาน

จุดมุ่งหมายของการถาม : เพื่อทราบถึงแนวทางหรือกระบวนการพัฒนาจิตใจ ของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมตลอดจนการจัดการพัฒนาจิตใจให้กับผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ โดยคำนึงถึงการได้รับความพึงพอใจในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่แต่ละคนนับถือ และผลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้อยู่ในความสนใจของผู้ต้องขัง รวมถึงการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข และมีคุณภาพของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษโดยมีหัวข้อคำถามดังนี้

๒.๑ กรมราชทัณฑ์ ควรดำเนินการจัดการพัฒนาจิตใจแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานอย่างไรบ้าง

๒.๒ กรมราชทัณฑ์ ควรมีการดำเนินการพัฒนาจิตใจตามแนวทางต่างๆ ได้แก่ อบรม ธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก อบรมจิตตภาวนา (สมาธิวิปัสสนา) อบรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.) อบรมการพัฒนาศักยภาพทางจิตเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อบรมธรรมปฏิบัติ เรือนจำเรือนธรรม ฯลฯ หรือไม่ อย่างไรให้กับผู้ต้องขัง และควรคำนึงถึงความเชื่อหรือความต้องการของผู้ต้องขัง อย่างไรบ้าง

๒.๓ กรมราชทัณฑ์ ควรมีการแบ่งแดนสำหรับสถานที่จัดการพัฒนาจิตใจอย่างไร เพื่อมิให้ปะปนกับแดนเรือนนอน แดนโรงงานฝึกวิชาชีพ แดนการศึกษา หรือแดนอื่นๆ และควรมีรายละเอียดของอาคารสถานที่จัดการพัฒนาจิตใจที่เป็นมาตรฐาน สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ของเรือนจำ/ทัณฑสถานด้านการพัฒนาจิตใจหรือไม่ อย่างไร

๒.๔ กรมราชทัณฑ์ ควรมีการจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานที่อบรมพัฒนาจิตใจสำหรับผู้ต้องขังอย่างไร เช่น ขนาดห้อง พื้นห้อง ผนัง ประตู หน้าต่าง ขนาด และพื้นที่ว่างภายในห้อง เป็นต้น

๒.๕ กรมราชทัณฑ์ ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างไรในเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) แสงสว่างในพื้นที่สำหรับการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง
- (๒) ระบบการถ่ายเทอากาศ
- (๓) อุณหภูมิ
- (๔) เสียง

๒.๖ กรมราชทัณฑ์ ควรมีการจัดการสภาพแวดล้อมภายนอกสถานที่อบรมพัฒนาจิตใจ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการอบรมพัฒนาจิตใจอย่างไร

๒.๗ กรมราชทัณฑ์ ควรมีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์สำหรับการอบรมพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในทัณฑสถานอย่างไร เพื่อให้มีความทันสมัย เพียงพอและเหมาะสมกับการอบรมพัฒนาจิตใจตามวัตถุประสงค์

๒.๘ กรมราชทัณฑ์ ควรมีการจัดการงบประมาณตามแผนงานด้านการอบรมพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างไร เพื่อให้มีความเพียงพอ เหมาะสมกับการปฏิบัติงานด้านการอบรมพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังตามวัตถุประสงค์

๒.๙ กรมราชทัณฑ์ ควรมีการจัดระบบการสรรหาอนุศาสนาจารย์ พระวิปัสสนาจารย์ อาจารย์ หรือวิทยากรต่างๆ ตลอดจนความรู้ความสามารถและความพร้อมของวิทยากรในการอบรมพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างไร

๒.๑๐ กรมราชทัณฑ์ ได้มีการจัดแนวทางการอบรมพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธธรรมอย่างไร และกำหนดระยะเวลาในการจัดอบรมที่เหมาะสมและสามารถยืดหยุ่นเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าอบรมพัฒนาจิตใจได้ตลอดหลักสูตรหรือไม่ เพื่อประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับอย่างเหมาะสม

๒.๑๑ กรมราชทัณฑ์ มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้องค์การทางศาสนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาคเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในทัณฑสถานหรือไม่ ถ้ามีการประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมการดำเนินการได้มีการบริหารจัดการอย่างไร และเมื่อจัดกิจกรรมในการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังร่วมกันเสร็จสิ้นแล้ว ได้มีการประเมินผลหรือแจ้งผลการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้ผู้ต้องขัง และญาติของผู้ต้องขังได้รับทราบหรือไม่

๒.๑๒ กรมราชทัณฑ์ ได้มีการติดตามประเมินผลการอบรมพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธธรรมทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความฉลาดทางอารมณ์ และความก้าวหน้าทางด้านจิตใจ ทั้งกับเพื่อนผู้ต้องขังและผู้บังคับบัญชาในเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือไม่ หากมีการติดตามผลได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง

๓. เนื้อหาของการพัฒนาจิตใจตามหลักธรรมที่เหมาะสม

จุดมุ่งหมายของการถาม : เพื่อทราบถึงความคิดเห็นต่อเนื้อหาของการพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธธรรมต่างๆ ที่เหมาะสมหรือควรนำมาบรรจุไว้ในกระบวนการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงเนื้อหา คุณธรรม หลักจริยธรรมทั่วไปที่ควรปลูกฝังในผู้ต้องขัง เพื่อความงอกงามของวิถีชีวิตและปัญญา โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ทางโลก / ความรู้ทางชีวิต มีการเสริมสร้างหรือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในแนวทางที่ถูกต้อง และให้มีการเจริญจิตภาวนาเพื่อลดความเครียดขณะอยู่ในเรือนจำ เป็นการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความสำนึกผิดในการกระทำผิดของตนเอง และไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีกภายหลังปล่อยตัวพ้นโทษ

โดยมีหัวข้อคำถามดังนี้

๓.๑ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ ไตรสิกขา ๓ (องค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ ที่มี ๓ ด้าน คือ พุติกรรม จิตใจ และปัญญา) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑. ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพุทติกรรม หมายถึง การพัฒนาพุทติกรรมทางกาย และวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง
๒. สมาธิ หมายถึงการฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ การพัฒนาจิตใจนี้มีสมาธิเป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลาง จึงเรียกง่ายๆ ว่า "สมาธิ"
๓. ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นเครื่องนำทาง และควบคุมพุทติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพุทติกรรมอะไร อย่างไร และแค่ไหน ก็อยู่ที่ว่าจะมีปัญญานำหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจ ให้ทางออกแก่จิตใจ)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรมหรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้ทางโลก และมีความรู้ในการดำเนินชีวิต อีกทั้งเป็นเกราะป้องกันตนเองไม่ให้ออกไปกระทำความผิดกฎหมายซ้ำอีกเมื่อพ้นโทษแล้วนั้น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๒ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ (เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ, ทางทำความดี) อันประกอบด้วย

๑. ทานมัย (ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ)
๒. ศีลมัย (ทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติดี)
๓. ภวานมัย (ทำบุญด้วยการเจริญภavanaคือฝึกอบรมจิตใจ)
๔. อปจายนมัย (ทำบุญด้วยการประพาศื่ออ่อนน้อม)
๕. เวชยวัจจมัย (ทำบุญด้วยการช่วยชวนชวนรับใช้)
๖. ปัตติทานมัย (ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น)
๗. ปัตตานุโมทนามัย (ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น)
๘. ฐัมมัสสวนมัย (ทำบุญด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้)
๙. ฐัมมเทศนามัย (ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้)
๑๐. ทิฏฐุชุกัมม (ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรมหรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความตระหนัก และเข้าใจถึงความหมายของการทำบุญอย่างถูกต้อง อันเป็นเครื่องมือของการทำ ความดีนั้น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๓ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ สังคหวัตถุ ๔

(หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน) มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่

๑. ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่ สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูด คำหยาบ เว้นจากการพูดเพื่อจ้อ

๓. อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๔. สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็น การสร้างความนิยมน และไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษจากเรือนจำไปแล้ว สังคมจะให้อภัยและยอมรับในตัวผู้ต้องขังว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีมีกิริยาดี ทั้งกาย วาจา และเป็นผู้ที่ผ่านกระบวนการแก้ไขปรับปรุงตนเองและมีหลักธรรมเป็นเครื่องนำทางให้ประพฤติปฏิบัติตนแล้วนั้น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๔ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ เบญจศีล (ศีล ๕)

(เป็นหลักธรรมที่แสดงถึงข้อปฏิบัติพื้นฐานเพื่อความดีงามในส่วนของบุคคลและสังคมรอบข้าง) ได้แก่

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี	เว้นจากฆ่าสัตว์มีชีวิต
๒. อทินนาทานา เวรมณี	เว้นจากการถือเอาของที่ไม่ใช่ของมิได้ให้
๓. กาเมสุ มิจฉาราวา เวรมณี	เว้นจากการประพฤติดีกในกาม
๔. มุสาวาทา เวรมณี	เว้นจากการกล่าวเท็จ
๕. สุราเมรัยมัชฌมาทักุฐานา เวรมณี	เว้นจากการดื่มสุราเมา คือ สุรา และเมรัย

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีเครื่องในการป้องกันตนไม่ให้เสียหาย เป็นพื้นฐานของชีวิตให้มั่นคง จึงจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขภายหลังพ้นโทษ เป็นการปิดช่องทางที่จะทำให้ตนเองเสียหายหรือกระทำผิดกฎหมายซ้ำอีก ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๕ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ ทิศ ๖

(เป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่สัมพันธ์กับตนให้ถูกต้องตามฐานะทั้ง ๖) คือ

ทิศที่ ๑ ในฐานะที่เป็นบุตรธิดาพึงเคารพบิดามารดา ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องหน้า

ทิศที่ ๒ ในฐานะศิษย์ พึงแสดงความเคารพนับถือครูอาจารย์ ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องขวา

ทิศที่ ๓ ในฐานะที่เป็นสามี พึงให้เกียรติบำรุงภรรยา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหลัง

ทิศที่ ๔ ในฐานะที่เป็นมิตรสหาย พึงปฏิบัติต่อมิตรสหาย ผู้เป็นเสมือนทิศเบื้องซ้าย

ทิศที่ ๕ ในฐานะเป็นนายจ้าง พึงบำรุงคนรับใช้ และคนงาน ผู้เป็นเสมือน ทิศเบื้องล่าง

ทิศที่ ๖ ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน พึงแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องบน

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังที่มีความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวนี้ จะทำให้เกิดความสำนึก มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เกิดสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งเมื่อเกิดสำนึกในความรับผิดชอบต่อบุคคลรอบข้างก็สามารถนำไปใช้ในการประเมินศีลธรรมในตัวเอง ไม่กระทำความผิดและเบียดเบียนต่อบุคคลรอบข้าง อันจะไม่หวนกลับไปก่อทำความผิดซ้ำอีกเมื่อพ้นโทษกลับสู่ครอบครัว ชุมชนและสังคม และเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ทิศ ๖ ได้ทำหน้าที่ของตนสมบูรณ์แล้ว ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๖ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อกระบวนการอบรม ที่เน้น การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจชีวิตตามหลักพุทธ

(เป็นกระบวนการอบรมที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ที่ตระหนักถึง ความรู้จักตนเองให้มากพอ เข้าใจในหลักโลกธรรม ๘ ประการ อันได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ ซึ่งทั้ง ๘ ประการเหล่านี้ เป็นเพียงผลพลอยได้ของชีวิต และอาจใช้เป็นเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ของชีวิต ในการให้คุณให้โทษแก่ตนเอง และผู้อื่นได้เท่านั้น ซึ่งจะต้องดำเนินไปควบคู่กับหลักของอริยสัจ ๔ ตลอดจนทำความเข้าใจในการแก้ปัญหาของทุกข์ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงจะได้ชื่อว่าปฏิบัติตามคำสอนของหลักพุทธศาสนาอย่างแท้จริงนั้น)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาที่สำคัญของกระบวนการอบรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจในทัณฑสถาน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๗ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อกระบวนการอบรม ที่เน้น การเสริมสร้างจริยธรรมตามหลักพุทธ

(เป็นกระบวนการอบรมที่เน้นการเสริมสร้างจริยธรรม ตามหลักพุทธศาสนา คือ เน้นมรรค หรือมัชฌิมาปฏิปทา โดยให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์หรือผู้ประพฤติกุศลธรรม หรือ ผู้มีจริยธรรม ซึ่งตามหลักพุทธศาสนา คือ ผู้ดำเนินชีวิตตามมรรค หรือปฏิบัติตาม มัชฌิมาปฏิปทา (หลักการครองชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ของมนุษย์ที่จะนำไปสู่จุดหมาย คือ ความดับทุกข์นั่นเอง)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาที่สำคัญของกระบวนการอบรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจในทัณฑสถาน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๘ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อกระบวนการอบรม ที่เน้น การพัฒนาจิตภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน

(การ ฝึกสมาธิด้วยวิธีเจริญสติปัฏฐาน ๔ เป็นหลักธรรมอันลึกซึ้งและไม่ได้มีอยู่แต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น สติปัฏฐาน ๔ มีอยู่พร้อมแล้วที่กายที่ใจของเราทุกๆ คน สติปัฏฐาน ๔ จึงเป็นโลกุตตรธรรมและเป็นทิวบรรมสติได้อย่างดี ประกอบด้วย

๑. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ให้พิจารณากายนี้สักแต่ว่ากาย มิใช่สัตว์ ตัวตน บุคคล เราเขา

๒. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ให้พิจารณาเวทนา คือ สุข ทุกข์ และไม่สุข ไม่ทุกข์ เป็นอารมณ์ว่า เวทนานี้สักว่า เวทนา ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา

๓. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ให้พิจารณาใจที่เศร้าหมอง หรือผ่องแผ้ว เป็นอารมณ์ว่า ใจนี้ ก็สักว่าใจ ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขาธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ให้พิจารณาธรรมที่เป็นกุศล และอกุศล ที่บังเกิดกับใจเป็นอารมณ์ว่า ธรรมนี้ก็สักว่า ธรรม ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาที่สำคัญของกระบวนการอบรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจในทัณฑสถาน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๔. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

จุดมุ่งหมายในการถาม : เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นรวมถึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ได้ตอบคำถามต่างๆ ข้างต้นแล้ว และยังเป็นการสรุปส่งท้ายก่อนจบการสัมภาษณ์จากคำถามดังนี้

๔.๑ ท่านเห็นว่า กระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังหญิง ในเรือนจำที่ผ่านมา ได้ให้ผลลัพธ์อะไรกับผู้ต้องขังบ้าง

๔.๒ ข้อขัดข้อง ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานมีอะไรบ้าง สาเหตุมาจากอะไร และท่านในฐานะผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ มีแนวทางการแก้ไขอย่างไร เพื่อให้กระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานประสบความสำเร็จในอนาคต

**การสัมภาษณ์เจาะลึก สำหรับผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงกลาง
การวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังหญิง
ในทัณฑสถานหญิงกลางตามหลักพุทธธรรม**

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

คำชี้แจง ผู้วิจัยขออธิบายให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน และเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรม ที่เหมาะสมกับบริบท การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้ต้องขัง จึงขอความอนุเคราะห์จากผู้ถูกสัมภาษณ์ได้กรุณาให้ข้อมูลโดยละเอียดเพื่อประโยชน์ในการศึกษากระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมในทัณฑสถานของกรมราชทัณฑ์

๑. ลักษณะทั่วไปของทัณฑสถาน

จุดมุ่งหมายของการถาม : เพื่อทราบภาพรวมของทัณฑสถาน อาทิ ประวัติความเป็นมา ภารกิจ อำนาจหน้าที่ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ โครงสร้างองค์การ โครงการที่ดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน และโดยเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขัง เป็นต้น โดยจะใช้การสัมภาษณ์ และขอข้อมูลเอกสารของทัณฑสถานประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

๑.๑ ทัณฑสถานของท่าน มีประวัติความเป็นมา ภารกิจ อำนาจหน้าที่วิสัยทัศน์และพันธกิจ อย่างไรบ้าง

๑.๒ โครงสร้างองค์การ อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของทัณฑสถาน ตลอดจนภูมิหลังของบุคลากรทัณฑสถาน

๑.๓ บทบาทอำนาจหน้าที่ของท่านในฐานะผู้อำนวยการทัณฑสถาน ซึ่งทำหน้าที่บริหารงานเรือนจำ/ทัณฑสถาน มีอย่างไรบ้าง

๑.๔ ทัณฑสถานมีวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนเทคโนโลยี เพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายเพียงใด

๑.๕ ทัณฑสถานมีปัญหาหรืออุปสรรค ตลอดจนข้อขัดข้อง ในด้านใดบ้าง (เช่น การปฏิบัติตามภารกิจนโยบายโครงการ การจัดการงบประมาณ บุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น) และท่านในฐานะผู้บริหารองค์การ มีวิธีการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรค ที่ประสบเหล่านี้ อย่างไร

๒. กระบวนการพัฒนาจิตใจของทัณฑสถาน

จุดมุ่งหมายของการถาม : เพื่อทราบถึงแนวทางหรือกระบวนการพัฒนาจิตใจ ของผู้ต้องขัง ตามหลักพุทธธรรมตลอดจนการจัดการพัฒนาจิตใจให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยคำนึงถึงการได้รับความพึงพอใจในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่แต่ละคนนับถือ และผลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้อยู่ในความสนใจของผู้ต้องขัง รวมถึงการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข และมีคุณภาพของผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษ โดยมีหัวข้อคำถามดังนี้

๒.๑ ผู้บริหารได้ดำเนินการจัดการพัฒนาจิตใจแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำอย่างไร

๒.๒ ผู้บริหารมีการดำเนินการพัฒนาจิตใจตามแนวทางต่างๆ ได้แก่ อบรมธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก อบรมจิตตภาวนา (สมาธิวิปัสสนา) อบรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.) อบรมการพัฒนาศักยภาพทางจิตเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อบรมธรรมปฏิบัติ เรือนจำเรือนธรรม ฯลฯ อย่างไรให้กับผู้ต้องขัง และได้คำนึงถึงความเชื่อ หรือความต้องการของผู้ต้องขัง อย่างไรบ้าง

๒.๓ ผู้บริหารได้มีการแบ่งแผนสำหรับสถานที่จัดการพัฒนาจิตใจอย่างไร เพื่อมิให้ปะปนกับแผนเรือนนอน แผนโรงงานฝึกวิชาชีพ แผนการศึกษา หรือแผนอื่นๆ และมีรายละเอียดของอาคารสถานที่จัดการพัฒนาจิตใจที่เป็นมาตรฐาน สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ของเรือนจำ/ทัณฑสถานด้านการพัฒนาจิตใจหรือไม่ อย่างไร

๒.๔ ผู้บริหารมีการจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานที่อบรมพัฒนาจิตใจสำหรับผู้ต้องขังอย่างไร เช่น ขนาดห้อง พื้นห้อง ผนัง ประตู หน้าต่าง ขนาด และพื้นที่ว่างภายในห้อง เป็นต้น

๒.๕ ผู้บริหารมีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างไรในเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) แสงสว่างในพื้นที่สำหรับการพัฒนาจิตใจ
- (๒) ระบบการถ่ายเทอากาศ
- (๓) อุณหภูมิ
- (๔) เสียง

๒.๖ ผู้บริหารได้มีการจัดการสภาพแวดล้อมภายนอกสถานที่อบรมพัฒนาจิตใจหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการอบรมพัฒนาจิตใจอย่างไร

๒.๗ ผู้บริหารได้มีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์สำหรับการอบรมพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในทัณฑสถานอย่างไร มีความทันสมัย เพียงพอและเหมาะสมกับการอบรมพัฒนาจิตใจตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

๒.๘ ผู้บริหารได้มีการจัดการงบประมาณตามที่กรมราชทัณฑ์จัดสรรให้เป็นไปตามแผนงานด้านการอบรมพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธธรรมที่กำหนดไว้หรือไม่ มีความเพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติงานด้านการอบรมพัฒนาจิตใจตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

๒.๕ ผู้บริหารได้มีการจัดระบบการสรรหาอนุศาสนาจารย์ พระวิปัสสนาจารย์ อาจารย์ หรือวิทยากรต่างๆ ตลอดจนความรู้ความสามารถและความพร้อมของวิทยากร ในการอบรมพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมอย่างไร

๒.๑๐ ผู้บริหารได้มีการจัดแนวทางการอบรมพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธธรรม โดยมีความเหมาะสมและสามารถยืดหยุ่นเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าอบรมพัฒนาจิตใจได้ตลอดหลักสูตรหรือไม่ เพื่อประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับอย่างเหมาะสม

๒.๑๑ ผู้บริหารได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้องค์การทางศาสนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาคเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในทัณฑสถานหรือไม่ ถ้ามีการประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วมการดำเนินการได้มี การบริหารจัดการอย่างไร และเมื่อจัดกิจกรรมในการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังร่วมกันเสร็จสิ้นแล้ว ได้มีการประเมินผลหรือแจ้งผลการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจให้ผู้ต้องขังและญาติของผู้ต้องขังได้รับทราบหรือไม่

๒.๑๒ ผู้บริหารได้มีการติดตามประเมินผลการอบรมพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธธรรมทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สุขภาพจิตทางอารมณ์ และความก้าวหน้าทางด้านจิตใจทั้งกับเพื่อนผู้ต้องขังและผู้บังคับบัญชาในทัณฑสถาน หรือไม่ หากมีการติดตามผลได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง

๓. เนื้อหาของการพัฒนาจิตใจตามหลักธรรมที่เหมาะสม

จุดมุ่งหมายของการถาม : เพื่อทราบถึงความคิดเห็นต่อเนื้อหาของการพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธธรรมต่างๆ ที่เหมาะสมหรือควรนำมาบรรจุไว้ในกระบวนการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงเนื้อหา คุณธรรม หลักจริยธรรมทั่วไปที่ควรปลูกฝังในผู้ต้องขัง เพื่อความงอกงามของวิถีชีวิตและปัญญา โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ทางโลก / ความรู้ทางชีวิต มีการเสริมสร้างหรือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในแนวทางที่ถูกต้อง และให้มีการเจริญจิตภาวนาเพื่อลดความเครียดขณะอยู่ในเรือนจำ เป็นการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความสำนึกผิดในการกระทำผิดของตนเอง และไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีกภายหลังปล่อยตัวพ้นโทษ โดยมีหัวข้อคำถามดังนี้

๓.๑ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ ไตรสิกขา ๓ (องค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ ที่มี ๓ ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑. ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย และวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง

๒. สมาธิ หมายถึงการฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ การพัฒนาจิตใจนี้มีสมาธิเป็นแกน หรือเป็นศูนย์กลาง จึงเรียกง่ายๆ ว่า “สมาธิ”

๓. ปัญญา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็น เครื่องนำทาง และควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแค่ไหน ก็อยู่ที่ว่าจะมีปัญญานำหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจ ให้ทางออกแก่จิตใจ)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรมหรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้ทางโลก และมีความรู้ในการดำเนินชีวิต อีกทั้งเป็นเกราะป้องกันตนเองไม่ให้ออกไปกระทำความผิดกฎหมายซ้ำอีกเมื่อพ้นโทษแล้วนั้น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๒ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐

(เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ, ทางทำความดี) อันประกอบด้วย

๑. ทานมัย (ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ)

๒. ศีลมัย (ทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติดี)

๓. ภวานมัย (ทำบุญด้วยการเจริญภavanaคือฝึกรอบรมจิตใจ)

๔. อปจายนมัย (ทำบุญด้วยการประพฤติด่อนน้อม)

๕. เวชยาวัจจมัย (ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้)

๖. ปัตติทานมัย (ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น)

๗. ปัตตานุโมทนามัย (ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น)

๘. ฐัมมัสสวนมัย (ทำบุญด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้)

๙. ฐัมมเทศนามัย (ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้)

๑๐. ทิฏฐุชุกัมม (ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรมหรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความตระหนัก และเข้าใจถึงความหมายของการทำบุญอย่างถูกต้อง อันเป็นเครื่องมือของการทำความดีนั้น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๓ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ สังคหวัตถุ ๔

(หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน) มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่

๑. ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่

เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่ สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

๒. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ประ โยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษย์สัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูด คำหยาบ เว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ

๓. อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่ประ โยชน์แก่ผู้อื่น

๔. สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็น การสร้างความนิยมและไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังเมื่อพ้นโทษจากเรือนจำไปแล้ว สังคมจะให้อภัยและยอมรับในตัวผู้ต้องขังว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีมีกิริยามารยาท ทั้งกาย วาจา และเป็นผู้ที่ผ่านกระบวนการแก้ไขปรับปรุงตนเองและมีหลักธรรมเป็นเครื่องนำทางให้ประพฤติปฏิบัติตนแล้วนั้น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๔ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ เบญจศีล (ศีล ๕)

(เป็นหลักธรรมที่แสดงถึงข้อปฏิบัติพื้นฐานเพื่อความดีงามในส่วนของบุคคลและสังคมรอบข้าง) ได้แก่

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี	เว้นจากฆ่าสัตว์มีชีวิต
๒. อทินนาทานา เวรมณี	เว้นจากการถือเอาของที่ไม่ใช่ของมิได้ให้
๓. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี	เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม
๔. มุสาวาทา เวรมณี	เว้นจากการกล่าวเท็จ
๕. สุราเมรัยมัชฌมาทักฎฐานา เวรมณี	เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และเมรัย

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีเครื่องในการป้องกันตนไม่ให้เสียหาย เป็นพื้นฐานของชีวิตให้มั่นคง จึงจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขภายหลังพ้นโทษ เป็นการปิดช่องทางที่จะทำให้ตนเองเสียหรือกระทำความผิดกฎหมายซ้ำอีก ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๕ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อหลักธรรมเกี่ยวกับ ทิส ๖

(เป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่สัมพันธ์กับตนให้ถูกต้องตามฐานะทั้ง ๖) คือ

ทิสที่ ๑ ในฐานะที่เป็นบุตรธิดาพึงเคารพบิดามารดา ผู้เปรียบเสมือน ทิสเบื้องหน้า

ทิสที่ ๒ ในฐานะศิษย์ พึงแสดงความเคารพนับถือครูอาจารย์ ผู้เปรียบเสมือน ทิสเบื้องขวา

ทิสที่ ๓ ในฐานะที่เป็นสามี พึงให้เกียรติบำรุงภรรยา ผู้เปรียบเสมือน ทิสเบื้องหลัง

ทิสที่ ๔ ในฐานะที่เป็นมิตรสหาย พึงปฏิบัติต่อมิตรสหาย ผู้เปรียบเสมือน ทิสเบื้องซ้าย

ทิสที่ ๕ ในฐานะเป็นนายจ้าง พึงบำรุงคนรับใช้ และคนงาน ผู้เปรียบเสมือน ทิสเบื้องล่าง

ทิสที่ ๖ ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน พึงแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ ผู้เปรียบเสมือน ทิสเบื้องบน

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาของหลักธรรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือ สอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้ต้องขังที่มีความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติตาม หลักธรรมดังกล่าวนี้ จะทำให้เกิดความสำนึก มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เกิดสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งเมื่อเกิดสำนึกในความรับผิดชอบต่อบุคคลรอบข้างก็ สามารถนำไปใช้ในการประเมินศีลธรรมในตัวเอง ไม่กระทำความผิดและเบียดเบียนต่อบุคคลรอบข้าง อันจะไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกเมื่อพ้นโทษกลับสู่ครอบครัว ชุมชนและสังคม และเป็น เครื่องชี้ให้เห็นว่า ทิส ๖ ได้ทำหน้าที่ของตนสมบูรณ์แล้ว ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๖ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อกระบวนการอบรม ที่เน้น การเสริมสร้างความรู้ ความ เข้าใจชีวิตตามหลักพุทธ

(เป็นกระบวนการอบรมที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ที่ ตระหนักถึง ความรู้จักตนเองให้มากพอ เข้าใจในหลักโลกธรรม ๘ ประการ อันได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทυχฺ ซึ่งทั้ง ๘ ประการเหล่านี้ เป็นเพียงผลพลอยได้ของ ชีวิต และอาจใช้เป็นเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ของชีวิต ในการให้ทุกข์ให้โทษแก่ตนเอง และผู้อื่นได้ เท่านั้น ซึ่งจะต้องดำเนินไปควบคู่กับหลักของอริยสัจ ๔ ตลอดจนทำความเข้าใจในการแก้ปัญหา ของทุกข์ ให้เข้าใจอย่าง ถ่องแท้ จึงจะได้ชื่อว่าปฏิบัติตามคำสอนของหลักพุทธศาสนาอย่างแท้จริง นั้น)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาที่สำคัญของกระบวนการอบรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นใน การอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจในทัณฑสถาน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๗ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อกระบวนการอบรม ที่เน้น การเสริมสร้างจริยธรรมตามหลักพุทธ

(เป็นกระบวนการอบรมที่เน้นการเสริมสร้างจริยธรรม ตามหลักพุทธศาสนา คือ เน้นมรรค หรือมัชฌิมาปฏิปทา โดยให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์หรือผู้ประพฤติธรรม หรือ ผู้มีจริยธรรม ซึ่งตามหลักพุทธศาสนา คือ ผู้ดำเนินชีวิตตามมรรค หรือปฏิบัติตาม มัชฌิมาปฏิปทา (หลักการครองชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ของมนุษย์ที่จะนำไปสู่จุดหมาย คือ ความดับทุกข์นั่นเอง)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาที่สำคัญของกระบวนการอบรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจในทัณฑสถาน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๓.๘ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อกระบวนการอบรม ที่เน้น การพัฒนาจิตภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน

(การ ฝึกสมาธิด้วยวิธีเจริญสติปัฏฐาน ๔ เป็นหลักธรรมอันลึกซึ้งและไม่ได้มีอยู่แต่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น สติปัฏฐาน ๔ มีอยู่พร้อมแล้วที่กายที่ใจของเราทุกๆ คน สติปัฏฐาน ๔ จึงเป็นโลกุตตรธรรมและเป็นทิวบรรมสติได้อย่างดี ประกอบด้วย

๑. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ให้พิจารณากายนี้สักแต่ว่ากาย มิใช่สัตว์ ตัวตน บุคคล เราเขา
๒. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ให้พิจารณาเวทนา คือ สุข ทุกข์ และไม่สุข ไม่ทุกข์ เป็นอารมณ์ว่า เวทนานี้สักว่า เวทนา มิใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา
๓. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ให้พิจารณาใจที่เศร้าหมอง หรือผ่องแผ้ว เป็นอารมณ์ว่า ใจนี้สักว่าใจ มิใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา
๔. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ให้พิจารณาธรรมที่เป็นกุศล และอกุศล ที่บังเกิดกับใจเป็นอารมณ์ว่า ธรรมนี้สักว่า ธรรม มิใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา)

และหากกรมราชทัณฑ์ ได้นำเนื้อหาที่สำคัญของกระบวนการอบรมดังกล่าวนี้มามุ่งเน้นในการอบรม หรือสอนให้แก่ผู้ต้องขังในการพัฒนาจิตใจในทัณฑสถาน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

๔. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

จุดมุ่งหมายในการถาม : เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นรวมถึงข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ได้ตอบคำถามต่างๆ ข้างต้นแล้ว และยังเป็นการสรุปส่งท้ายก่อนจบการสัมภาษณ์จากคำถามดังนี้

๔.๑ ท่านเห็นว่า กระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังหญิง ในเรือนจำที่ผ่านมา ได้ให้ผลลัพธ์อะไรกับผู้ต้องขังบ้าง

๔.๒ ข้อขัดข้อง ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังหญิง ในเรือนจำมีอะไรบ้าง สาเหตุมาจากอะไร และท่านมีแนวทางการแก้ไขอย่างไร เพื่อให้กระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำประสบความสำเร็จในอนาคต
